

Tomaž Pavšič

MAKSU SMRDELU V SPOMIN

Letošnjo spomlad so dijaki neke srednje šole v Kopru za vedno izgubili svojega profesorja slovenščine. Ni se poslovil od njih in tudi ne od svoje družine. Čudna usoda je udušila njegovo življenje v portoroškem zalivu ...

Letnik 34, je bil Maks najmlajši v tisti peti šoli, ki se je leta 1948 zbrala v Postojni iz najrazličnejših krajev Primorja. Kot sin delavskih staršev iz Pivke, nekdanjega Št. Petra na Krasu, je moral v rani mladosti spoznati življenjsko stvarnost. Velika nadarjenost, literarna in polemična žilica ter nemirni primorski temperament - to ga je skupaj z drugimi šestimi sošolci privedlo na filozofsko fakulteto, kjer je študiral primerjalno književnost in slavistiko.

Bil je hkrati zasran pa do skrajnosti realen in resnoben ter prav po kraško uporniški. Kot poliglota je gojil v sebi občutek Evropejca, četudi je bil najtrdnjeje zasidran v izročilu slovenske zavednosti in primorskega okolja. Svoje energije je razdal na vse strani. V domačem kraju je vneto zbiral gradivo za zbornik o NOB na Pivškem, zgledno je urejeval tovarniško glasilo Javor, na Koprskem pa je pridno delal v slavističnem društvu. Iz svojega bogatega znanja tujih jezikov in izkušenj kot večletni evropski popotnik si ni ustvaril kapitala. Kapital se je množil v njegovi notranjosti in čakali smo, da ga nam bo razkril, kot je tudi sam želel. Bil je neugnan; ko sva pred petnajstimi leti odšla s kolesom spoznavat naše zamejstvo, sem jaz prišel do Trsta, sam pa je šel s kolesom še naprej v Tirole! Imel je prijatelje od Aten do Pariza in od Varšave do Rima.

Maks Smrdel je bil med tistimi, ki so v zimi 1953/1954 ustanovili prvo povojno vseprimorsko kulturno revijo - Bore. Kot pedagog je svoje delo namenil mladini na Primorskem, deželi, kjer je tudi sam rasel in ki jo je srčno ljubil. Bil je dober Slovenec, zdaj ga ni več ...